

NÉMETH FERENC

Gúnydal egy magányos lovasnak

*Lépdelek hosszú, nagy úton,
nyomomban súlyos szándék.
És mindig követ, jól tudom
e fekete, fekete árnyék.*

*Végtelen pusztá a remény
s nagy, vad erdők az álmok,
Hány pillanat szökell elém,
hogy lovamon poroszkálok.*

*Hány pillanat, hány hevület
az árnyas, holdfényes úton
fölszökken és felémüget,
hogy furcsa sorsomat futóm.*

*Lekókkad bús lovam feje;
— ó, ketten vagyunk már csak!
Mi megyünk mégis jófele —
Hol köszálnak a társak?*

*Távolról hallom énekük
s tűz gyúl a messze ormon...
— Az istenfáját! Hogy került
oda? — fogam közt morgom.*

*Fordítom lovam mérgesen
s megköszörülöm a torkom:
— Ha ők gyűjtötták énnekem
nem kell e tűz az ormon! —*

Az úton

A nap nyári meleg sugarai szikrát vetettek az autó fényes sárvédődőjén. Minden mozdulatlan volt. Az országutat a Börzsöny lankás lejtői eltorlaszolták; a hegyek csúccsal felfelé álltak, mintha fordított kúpok lennének.

Egyszerre csak eltűntek a hegyek, s folyók vágták át az utat, aztán meg városok, építkezések kerültek elénk. Így tartott ez, vagy két órán keresztül.

Elfáradtunk, tikkadtak lettünk a hosszú úton. Megálltunk az Ipoly partján, hogy megmosakodjunk a vízben. Az Ipoly keskeny volt, alig kilenc-tíz méter, s inkább állóvízhez hasonlított, mint folyóhoz. Biztosan legyengítette és elfárasztotta a kánikula, ezért vált keskenyé és olyan lassúvá.

A folyóparton ültünk, levetettük a cipőnket, felgyúrtuk a nadrágszárát, s a hús vízben kézzel-lábbal lubickoltunk. A folyó másik partján halászok ültek, először kettő, azután jött még egy. Közülük kettő már megette a kenyere javát. Szlovák halászok voltak, jól beszéltek magyarul. Halásztak az Ipolyban.

Mellettünk balról nagy zajjal dőgözött a szobi kögyár. A kötőrő gépek zakatolása, a csilléket vontató kismozdonyok sípolása hallatszott. A gyártól kissé nyugatra, a szobi vasútállomástól alig kétszáz lépésre a csehszlovák-magyar összekötőhid.

Beszédbe elegyedtünk a halászokkal, akik eléggé közlékeny természetű emberek voltak.

Eppen egy jó fogást emeltek ki a vízből, s vitték a partra. Olyan halászeszközeik voltak, amelyet még nem láttam. Favágó-bakhoz hasonló állvány, mely a partszélén földbe vert lábakon állt, s vagy egy métert emelkedett a víz színe fölé. A bakra ötméteres rudat erősített

tek, amelynek az egyik vége négy méterre a víz fölé hajlott, a másik vége a baktól egy méterre kijebb esett a part felé. A hosszú rúd a bakon úgy forgott jobbra-balra, mint a szekérrúd, s a rúd vízfölötti részén egy kétszer két négyzetméteres faszegélyezett háló csüngött. A rúd segítségével leengedték a hálót a víz alá, s öt-hat perc múlva kiemelték a vízből, s a hálóban ficáncoltak a törpe harcsák, csukák, márnák, s más ipolyi halak.

A nagy fogás után — amit láttunk —, vagy ötszöri kiemelésre, nem akadt semmi a hálóba. Láthatóan mérgelődtek a halászok. Gondoltuk, oda kiabálunk, — majd mondanak valamit. A mellettem ülő ember megszólal:

— Mi az, atyafiak, nem sikerül?

— Nem, a zannya áldóját, — szól vissza az egyik halász.

Jól megtermett ember, fekete nadrágban, fehér ingben, mezítláb. Pödörgette deresedő bajuszát. Kezefejevel letörölte homlokáról az izzadságot, s átnézett hozzánk, ahol ültünk.

— Nem mindig akad ám a horogra, cimborák. Ez így van ott is, meg itt is — mondja nagy huncutul.

— Hát ami igaz, az igaz, de azelőtt, teszem tíz éve, nem halásztak itt — adom a szót.

— Tíz éve — tűnődik az előbb szóló — nemigen. Elkergették a magamfajta a cseh és a magyar csendőrök. Tudja kérem, az Ipoly olyan határ vót, amelyet nem lehetett megközelíteni. De most már — kutyabaj. Nagyon jóba lettünk magukkal.

— Ez igaz — szól a mellettemülő.

— De mi ennek az oka — kiált egy másik halász, aki éppen a kis halas csónakkal piszmogott.

— Nem tudod, te — szól a nagynagybajuszos.

— Haj, de mennyire — szól újra a halász — azt akartam hallani, hogy ők tudják-e, — mutat felénk.

— Tudjuk mi valamennyien elvtársak, — mondom — és neveltünk.

Kijövünk a vízből, szárítjuk lábunkat, s elnézzük a tájat. A folyó túlsó partján északnyugati irányban hegyoldal sötétlik, hatalmas fenyvesekkel; a hegy lábánál falu látható, fehér házai messziről viritanak. A folyóparti füzesek alatt libák ülnek.

A magyar oldalon, a folyó árterében nagy gulya delel. Valamivel arrább, heverésznek a gulyások. Amint jobban megnézzük, nem is heverésznek, hanem olvasgatnak.

Cipőnkét húzzuk, s kászolódunk az országútra, de látjuk ám, hogy egy négytagú határőr-készültség jön a folyóparton a híd felől.

— Várjuk meg őket — szólok.

Az őrzővezetője egy szakaszvezető. Közepes termetű, erős tekintetű szőke fiú, lehet huszonhárom éves. Már az első pillanatra a fegyelmet, katonás ember benyomását kelti.

— Mi járatban vannak elvtársak — kiált felénk már messziről.

— Beszélgetünk munkánkról, s hogy Szobon is van dolgunk, megmutatjuk igazolványainkat. Remdben találja, megköszöni, s már folytatják is útjukat. De még futtában odaveti a szót a halászok felé: — Van-e jó zsákmány, öreg pécézők?

— Nemigen — hangzik a válasz.

Mi is utunkra indulunk. Búcsúzunk a halászoktól.

— Viszontlátásra! —

— Szabadság, elvtársak! — kiáltják ketten is meglepetésünkre.

Olyan jó érzés bizsergette szívünket, amit csak akkor érzünk, ha valami nagyon szép, megható dolgot látunk, hallunk, vagy olvasunk.

Egy másik állam határán, beszélgettem olyan emberekkel, akiktől tíz lépés választott el. A természeti országhatár, az Ipoly. De ezek az emberek nem voltak idegenek, testvéreink, barátaink, sőt harcostársaink. Olyan meghatóan kedvesek, hogy soha nem felejttem el.

Alig indultunk el, látjuk ám, hogy hatalmas villanyvezetékek szelik át a levegőt az Ipoly felett. Mi ez? Tesszük fel a kérdést. De felelt a kérdésre a szobi kőgyár, amely csehszlovák villanyárammal dolgozik.

A gyár egyik épületén ez a felirat volt:

„Több termés, több kenyér: erősebb honvédelem!” Valaki megjegyzi a gyár kapujánál, azt hiszem egy szakszervezeti funkcionárius:

— Miért nem írják ki azt is, hogy „Békés, építő üzem a határszélen”.

Indulásra készen a gyorsvonalat a szobi állomáson, amely Prágába, Berlinbe, s egyéb városok felé röpíti az utasokat. Külön pullman-kocsiban a szerelvény végén, különböző nyelveken hangosan éneklő úttörő fiúk, leányok lengetik sapkájukat, zsebkendőjüket. Száll az ének a fiatalok ajkáról:

— „Egy a jelszónk a béke” — közben a vonat lassan rágördül az Ipoly hídjára, hogy egy perccel később szélesebben röpitse a balatoni emlékekről sokat mesélő külföldi úttörőket.

Ahogy az utolsó kocsit elhalad a pályaudvar épülete előtt, — felcsattan: „Vengria, Ungarn, Hungária, Mágyár” — Rákosi, Gottwald, Pieck, Bierut éltetése.

Munkánkat befejeztük, indulunk hazafelé. Megállunk az egyik szobi vendéglőnél, sört iszunk. Hideg, barna sör, jól esik. A söntésnél egy főhadnagy szintén sört rendel. Böröndje és aktatáskája ott van mellette egy széken.

— Még egy pohár sört, de ha lehet gyorsan, mert lekésem a vonatot — szól a csaposnak, sietős léptekkel megy a pénztárhoz.

Megkérdezzük: — hova megy elvtárs?

— Budápestre — válaszol a kérdésre.

— Mi is oda megyünk, szívesen elvisszük, van egy helyünk — felelem.

Néhány pillanatig gondolkodik, közben óvatosan végignézi rajtunk, s megszólal: nem bánom, ha nem leszek terhükre, igénybeveszem.

Igy indultunk el Budápestre, közben sok mindenről esett szó, összebarkáztunk gyorsan.

A főhadnagy asztalos-segéd volt, három éve katona, a határőrségnél dolgozik a déli határon. Erős, izmos, szélesvállú fiatalember. Úgy áll rajta a katonaruha, olyan fessen, hogy szebbet festeni sem lehet. Frissen borotvált ovál arca, mélyen ülő fekete szeme határozott ember benyomását kelti.

Meséltük neki, mennyire meghatott bennünket az Ipoly patján az az igazi és egyszerű élet, a békés szomszédság, amit láttunk. Békés, építő emberek dolgoznak itt is, ott is. Ez a békés, egy célért folyó küzdelem és munka áthatja még a határ levegőjét is. Ott érzi az ember, hogy milyen dolog: két nép békés együttélése.

A gépkocsivezető közbeszól: hát ezeknek a libáknak, kacsáknak nem kell útlevel, ezek hol Csehszlovákiában, hol meg Magyarországon fürödnek és legelnek. Ők nem törődnek, van-e határ, vagy nincs.

Jót neveltünk az érdekes megfigyelésen.

— Persze — kezd beszélni a főhadnagy, — az Ipoly partján ezt tapasztalja a szemlélő, de a Dráva partján egészen másban lenne része.

— Elmondok két esetet, ha megengedik.

Örömmel vesszük — feleljük mindnyájan.

— Ez még a tavasszal volt — folytatja a főhadnagy —, elég hűvösek voltak az éjszakák. Az egyik őrszemes bódében voltam, ellenőrzésen. Az őrszemes bódétől valamivel hátrább volt az őrzáratelosztó. Beszélgettünk az őrszem elvtársakkal, s egyszer csak a Dráva innenső partján közeli puskalövést hallunk, majd néhány perc múlva kézigránát robbanását.

Leszaladok a figyelőbódéból, de még a földre sem értem, hallom az ismert vijjgó hangot. Belelőttek a figyelőbódéba.

Csendesen visszaszólók az őrszemeknek.

— Elvtársak, van valami baj?

— Nincs, semmi baj, — főhadnagy elvtárs!

— Megnyugodtam pillanatnyilag. Holdvilágos éjszaka volt, az ég felhőtlen, elég jól láttunk.

— Magam mellé vettem két harcost, felszereltük magunkat, s kúszva indultunk a lövés irányába. Tisztáson kellett átjutnunk, majd cserjés következett, s ezután harminc-negyven lépés szélességben füzes. A füzes alján már a folyóvíz volt.

A két harcos utánam kúszott kétméter távolságban két oldalt. Már leértünk a füzesek aláig, amikor tőlünk tíz lépésre egy erős, de halk hang kiált.

— Allj! — megálltunk. Pár pillanatig idegfelesztő csend.

Végül a magunk módján közöltük, hogy kik vagyunk.

Az álljt vezénylő, az őrzárat egyik harcosa volt. Néhány perc múlva az őrzárat vezetője jelentett:

— Jelentem, hogy a víz közepe táján egymástól nem meghatározott távolságban embermagyságú alakok úsznak.

— Mikor vette észre — kérdem.

— Körülbelül fél órája.

— Mi volt a lövés és a két kézigránátrobbanás oka — kérdem.

— Jelentem, hogy egy ilyen alak partot ért, félig kicsapódott a vízből, rálőttem. Harminc-harmincöt lépéssel odébb egy másik alak kijött a vízből, felszaladt a füzesek közé. A lövések nyomán kézigránátot dobott. Nem talált, én viszonztam, az talált.

Lelegzetvisszafolytva figyeltük a főhadnagy elvtárs minden szavát, szinte beleéltük magunkat ebbe a harcba.

— Ebben a pillanatban — folytatja — robbant fel egy víziakna, magasra csapta a vizet, s nyomában egy hasábfához hasonló test repült ki a partra, tőlünk húsz lépésre esett le. Elküldtem, hogy nézzék meg mi az. Odahozták, a felrobbant akna szilánkjaitól megtépett hasábfá volt. Meglepődtem és amint jobban nézem, észreveszem, hogy a fa egyik oldalába egy húszszor-negyven centis, nyolc centi mélységű frissen vésett téglalakú vályat van. Nem tudtam mire vélni a dolgot.

— Közben a gépkocsi sebességmérőjét megnézem, látom, hogy hetven-nyolcvan kilométer között mozog. Ez meg engem lepott meg, mert a keskeny és eléggé rossz útszakaszon még hatvan kilométeres sebességgel sem tanácsos közlekedni, különösen este. De a gépkocsivezető any-

nyira figyelt a főhadnagy elvtárs beszédére, hogy elfelejtette szemmel kísérni a kilométer-órát. A volánt meg úgy szorította, mintha el a karná törni.

— Hegedűs elvtárs! — (így hívják a gépkocsiveztőt), térítettem észhez a barátunkat, — ha ez így megy tovább, akkor meglehet, hogy valamelyik eperfán kötünk ki a budaörsi út helyett. Elszégyelte magát — pedig nem volt miért — s lecsökkentette a sebességet hatvan kilométer alá. Ezt az időt felhasználta mindenki, hogy rágyújtson.

— Végülis — beszél tovább a főhadnagy — jelentést küldtem az őrnagy elvtársnak. Távcsovel figyeltem a folyót, s a sötét ember nagyságú alakok tovább úsztak a vizen. Néhány az innenső part közelében, a közepen összevisszaságban, s a túlsó part mentén úsztak a fahasábok.

Húsz perc múlva jött az őrnagy elvtárs. Utasításokat adott, futárokat küldött.

— Két kilométer hosszúságban megkettőzni az őrséget, ahol lehet, lemenni a vizig. Gyorsan, fegyelmezetten hajtottuk végre a parancsot.

— Főhadnagy elvtárs, mi a véleménye, mit akarhatnak ezek a megrogzott árulók — fordult felém az őrnagy elvtárs —. Nekem az a véleményem, hogy kémeket akarunk átadni.

— Már éjfél jóval elmúlt, amikor nagy géppuskatűzet irányítottak a magyar partra a bitangok. Fejünk felett fűtyültek a lövedékek, s a fatörzsekbe, faágakba csapódtak. Recsegve hullottak a letördelt galyak. A lövöldözés tizenkét percig tartott.

Kis idő múltán, tőlünk ötszáz méternyire, lövések hallatszottak, majd újabb víziakna robbant. Utána néma csönd.

A víz csendesesen csobogott, a sötét fahasábok tovább úsztak, vagy nyolc-kilenc partot is ért a mi oldalunkon.

Feszülten figyeltük a tulsó partot, s a vizet. Egyszerre csak futólépésben jön egy futár.

— Őrnagy elvtársat kerésem, — jelentést hoztam.

— Őrnagy elvtárs, jelentem, Gábor hadnagy elvtárs egysége négy átdobott embert fogott.

Másnap megtudtunk mindent. Az elfogottak elmondták, hogy hat embert — UDB-é ügynököt — küldtek át, ebből négyen átjutottak a végén, kettő elpusztult.

— Felszerelt kémek voltak, akiket elfogtak? — kérdi a gépkocsivezető.

— Igen — válaszol a főhadnagy — mégpedig olyanok, akik egy-éves kémiskolát végeztek az UDB-nél.

— Mi volt a fahasábokkal — kérdezem.

— Na, az érdekes trükk volt — feleli.

— A fahasábokra rászzereltek apró kis propelleres szerkezetet, amiatt volt kivésve az a hasáb is, amit az éjszaka megnéztünk. Ezt a kis szerkezetet úgy állították be, hogy az ember nagyságú fát bevigye a víz közepére, vagy tovább. Miután jó ötven-hatvan darabot beküldtek, ebből néhányat irányítottak a mi oldalunkra, hogy lássuk meg, ezek csak fák — megkísérelték a fák között a barna gumiruhába öltözött kémek átküldését is.

— Ravasz, aljas gazemberek — szól közbe a gépkocsivezető.

De ez nem is egyedüli jelenség — szól közbe a főhadnagy — hanem rendszeresen éjjel, nappal, hol itt, hol ott csinálják, próbálkoznak, de kevés sikerrel. Nagyon éberem kell vigyázni a határookra.

— Legyenek nyugodtak elvtársak, a határvédelem soha nem volt

olyan biztos és hozzáértő kezekben, mint most. A néphadsereg tudja, hogy mit véd és tudjuk azt is, hogy a dolgozó nép bizott meg ezzel a fontos feladattal — jegyzi meg.

— Közben Pestre értünk, olyan gyorsan telt az idő, észre sem vettük az utat.

A MórícZ Zsigmond-körtéren teyenek le elvtársak — kéri a főhadnagy.

— Hát a másik esetet már nem mondja el? — szól a gépkocsivezető.

— Nem, mert hosszadalmas és nincs idő — feleli a kérdezt.

— De elmondok egy kis, rövid történetet a mi életünkéből. Ez is velem történt meg. Igyekszem visszaadni úgy, ahogyan volt.

A kilencszázharmincasok bevonulásakor bejöttek hozzánk katonai kiképzésre olyanok is, akik még nem voltak katonák.

Emlékszem, hosszú ősz volt tavalyelőtt. Táborunk egy erdő melletti pusztán, az erdőtől mintegy három-négyszáz méterre feküdt.

Szabadidőnkben sétálni jártunk az erdőbe. Micsoda szép erdő volt! A magas jávor, akác, kőrisfák levelei hulldogáltak az enyhe szélfuvallatban. A nap bágyadtan sütött, de melegét lehetett érezni. A „vénasszonyok nyará”-t élveztük. Figyeltük a hosszú ökönyalak lomha repülését, amint a szél ide-oda viszi őket.

Legtöbbször „ujoncók”-kal mentem sétálni. Elmondták, honnan jöttek, mi a foglalkozásuk, hogyan érzik magukat. Nem egy közülük igen jó barátom lett. Jónéhány azóta már honvédtiszt.

— Észrevettem a sétálgatások alkalmával, hogy egy katona — lehetett harmincnégy-harmincöt éves — folyton velem jön, de semmihez nem szól, zárkózott, s olyan sóvárgó pillantásokat vet rám, hogy lehetetlen nem észrevenni.

Ha látta, hogy nem foglalkozom vele, félre ült, nekitámasztotta széles vállát egy fának, s bámulta a fák hegyét, hallgatta a madarak énekét.

Jól megtermett parasztyerek, kidolgozott nagy kezekkel, lassú járással, bánatos, kis szürke egér szemekkel, világosbarna, mindig kócos hajával olyan árvának tünt fel, hogy az ötödik sétánál félrehívtam.

Közül? — kérdezem.

— Mondja elvtárs, mi baja magának, miért ilyen kihúzó a többiek közül? — kérdezem.

— Sémmit, sémmit, nincs énéköm sémmit bajom, hadnagy elvtárs (akkor még hadnagy voltam) — feleli olyan bizonytalanul, hogy ő se hiszi, amit mond.

— De elvtárs, nálunk az őszinteség természetes dolog, — kivele bátran mi a baj? — noszogattam.

— Ilyen a természetöm, kéröm, nincs sémmit baj, jó érzöm én magam, legalább már három otthonom is van.

— Hogy-hogy három otthona? — kérdem.

— Hát a családom, a tszcs, mög most már itt — feleli.

Nem kérdeztem tovább, de elhatároztam, hogy úgy intézem az ügyemet, hogy alaposan megismerjem ezt a furcsa embert. Megnéztem, hogy kicsoda, honnan jött. Kanizsai János, tassi lakós, harminchat éves, cseléd volt, majd úgazda lett, most tszcs tag. Van három családjá,

felesége, meg az anyósát is ő tartja. 1947 óta MKP tag volt. De észrevettem, hogy a kérdőíven egy kereszt van, nincs aláírva.

Ebből nem tudtam megállapítani, hogy miért zárkózott és szomorú. Ezért minden délben — amikor lehetséges volt — mellette ebédeltem. A ráérő időben ketten mentünk sétálni.

Egyszer csak megszólal, minden kérdés nélkül. Mongya csak hadnagy elvtárs, van-e magának családja?

— Van egy fiam, négyéves, meg egy háromhónapos kislányom — válaszolok.

— Hát mikó kapott tőlük levelet? — kérdi.

— Tegnapelőtt — felelem, s már húzom is elő a levelet, s olvasok belőle.

— „Készülünk Sztálin elvtárs hetvenedik születésnapjára. A gyerekek jól vannak. Öcsi olyan rossz, hogy alig birok vele, a kis Zsuzsika szépen fejlődik. Legutóbbi levedben adós maradtál a válasszal, a kisleánynak babakocsit vegyek vagy járókát, s nem akarok addig pénzt kiadni, amíg nem egyezünk meg. Azután arra sem adtál választ, hogy anyámék hízlaljanak-e nekünk, vagy ne. Ezekre is adjál sürgős válszt” — szóval ilyeneket irkálgat az én feleségem. Megmossa a fejemet, ha valamilyen kérdésre nem adok választ. Figyelmesen kell ám írni a levelet a családnak is.

Amint oldalra nézek, látom, hogy könnyeivel küszködik, nem tudja visszafojtani. Kicsordultak belőle a könnyek, barázdás arcán szaporán gurultak végig, a zubonya s a föld itta be.

— Mi van magával elvtárs, — csak nem a levél hatotta meg? De hisz egy katona nem érzékenyülhet el ennyire — szólok rá komolyan.

Megáll, letörli arcáról a könnyeket, igyekszik keménynek lenni, de látom, mehezen megy. Majd lassan, vontatottan, kis szürke értelmes szemét rám emelve, így kezdi:

— Elvtárs, négy hete, hogy itt vagyok. Nincs háború, a posta jól működik, s én még nem kaptam levelet a családomtól, a tszcs-túl, sénkítül, de sénkítül, érti ezt, elvtárs?

— Nem értem, hiszen ittt mindenki kap levelet, majd minden héten — válaszolok neki.

— Kap-kap, de otthon nem tuggyák azt sé, hogy hun vagyok — feleli és szinte reszket, hogy a következő kérdésem ez lesz:

— S miért nem tudják?

Nem kérdeztem semmit, csak megjegyeztem előtte: — egy héten belül kap levelet. Tényleg kapott is három helyről.

Hiába kapta meg a levelet, ha nem tudta elolvasni. Ezért a postáját én vettem át, s elolvastam. Ezt még megengedte, de helyette írni, a világért sem.

Szereztem egy első és egy harmadik elemista tankönyvet. Minden szabad időnkét felhasználtuk arra, hogy ahol senki se látja: az erdőben, vagy az én szobámban tunultuk az ABC-t.

Annyira szégyelte magát írástudatlanságáért, hogy búskomor lett belé. De a többiek — nálánál fiatalabbak segítségét szégyenében igénybe nem vette volna. Nyakas egy ember volt, aki véghezviszi amit elhatároz.

Szinte reszketett a könyvért. Füzeteket vett, ceruzát, sőt később egy töltőtollat is vásárolt.

Az utolsó két hétben már jól írt, olvasott. A ráérő időben a politikai brosúrát olvastam. Örömtől sugárzó arccal nézett a harmadikos könyvre, amikor olvastattam vele, s megdicsértem, hogy meglepően jól megy a lecke. Az utolsó leckénél, amit közösen tartottunk, elmondta, hogyan lett belőle írástudatlan:

— Apám uradalmi kocsis volt Festeticsnél. Fiatalon tüdővészben elhalt. Én voltam a legidősebb, nyolc éves, s még három kicsi. Anyám mal'ketten neveltük fel a gyerekeket. Anyám konvenciócs cseléd volt, én meg mint kishéres kezdtem, s később nagybéres lettem, egészen harmincegyéves koromig, a fölszabadulásig. Nem lettem írástudó!

— Közben megérkeztünk, a főhadnagy elvtárs befejezte a történetet, de mi úgy éreztük, hogy még lenne mondanivalója. Meg is kérdeztem:

— Na, és hogyan váltak el ettől a katonától?

— Az átképzetteknek már csak tizenkét nap volt hátra a kiképzésből — felel kérdésemre, amint szedi össze a holmiját, hogy kilépjen a kocsiból.

— Vasárnap volt, s meglepetten tapasztalom, hogy Kanizsai János elvtárs nem jelentkezik nálam. Amióta közösen tanulunk, ez még egyszer sem fordult elő. Gondoltam, majd este a vacsoránál megkérdezem, mi volt távolmaradásának oka.

Nem volt idő, hogy megkérdezzem, mert még mielőtt vacsorához ültünk volna, megállít, s fontoskodva mondja, nagyon komoly közölni valója van velem. Amint ránézek, látom, hogy valami furcsa dolog történhetett vele, mert kezét dörzsölgeti, zsebeit tapogatja, s ha nem az ebédelőben a fiatalok között, hanem máshol lennénk, ahol nem látnak bennünket, talán táncrea perdült volna.

Előhúz a zubbonya zsebéből egy nagy, kék borítékot, s kivesz belőle négy iv jó kövér betűkkel megírt papírost, s nyújtja nekem szó nélkül. Kezdem olvasni:

— „Kedves jó feleségem és gyermekeim!

Harminchatéves elmúltam s most írom életem első levelét. Nem tudjátok Ti, milyen érzés az, amikor valaki tentával papírra ír, s azt írja, amit a szíve, esze diktál, nem kell szégyenkeznie, hogy más írja le, amit ő gondol, a legszívhezszólóbbat a családjá, gyerekei felé. Olyan ez, mint amikor a világtalan látni tud egyik pillanatról a másikra, a néma beszélőni tud, a süket egyszerre meghallja a szót.

Szabad vagyok, kétszer szabadultam fel. Egyszer akkor, amikor a földet kaptam, a magam gazdája lettem és csoporttaggá felvettek. Most másodszer, amikor kitérültem előttem minden, minden.

Aranyos Rozikám!”

— Tovább nem olvastam, a levél alján elmosódottak voltak a betűk, nem a tintától, hanem a levélre hulló könnyektől. Azóta rendszeresen levelezünk Kanizsai János elvtárral!

Oszinte szeretettel búcsúztunk néphadseregünk nagyszerű tisztjétől.

SIKLÓS JÁNOS